

**Mentorképzési programok
az ózdi kistérség
szociális szakemberei részére**

**Mentorképzési programok
az ózdi kistérség
szociális szakemberei részére
2007. április 1 - 2008. március 31.**

HEFOP-2.2.1-06/1.-2006-11-0013/4.0

Ózd, 2008

Közreműködő partnerek

Főkezdvezményezett:

Borsodbótai Önkéntes Tűzoltó-, Településszépítő-, Környezetvédő- és Foglalkoztatást elősegítő Egyesület

3658 Borsodbóta, Széchenyi út 42.

Képviselője: Gulyás János

Tel.: 06-48/538-000

Fax: 06-48/538-001

E-mail: K0586@koznet.hu

Kedvezményezett 1:

Kézenfogva Szociális Szolgáltató Központ Családsegítés

3600 Ózd, Szent István út 10.

Képviselője: Egyed Gréta

Tel.: 06-48/471-971

Fax: 06-48/477-960

E-mail: cssegito@t-online.hu

Kedvezményezett 2:

Borsodbótai Cigány Kisebbségi Önkormányzat

3658 Borsodbóta, Széchenyi út 42.

Képviselője: Horváthné Budai Julianna

Tel.: 06-48/538-016

Fax: 06-48/538-001

E-mail: hb.julianna@freemail.hu

Menedzsment tagok:

Gulyás János projektmenedzser

Barta Csilla pénzügyi vezető

Németh Csabáné szakmai vezető

A projekt honlapcíme: www.botte.hu

Szerzők:
**Kardos Lajos – Kónya Béla – Márta nővér –
Borza Marianna – Kuklay Antal – Horváthné Budai Julianna**

Szerkesztő:
Sike István

Szöveggondozás, korrektúra:
Lénártné Horváth Ilona

Tördelés:
Litoplan Kft. Design Stúdió

*A borítón az ózdi Gyöngy Üzletház látható
(Fotó: Zsolnai Piroška)*

Felelős kiadó:
Sike István Lászlóné

Nyomás:
a Litoplan Kft. nyomdájában – Kazincbarcika
Felelős vezető:
Tóth Zoltán

Tartalomjegyzék

Képzési tematikák és vázlatok	6
Tematika	7
Romológiai ismeretek	7
A képzési program összefoglalása	7
Részletes tematika	7
A 40 órás romológiai képzési program rövid tartalmi összefoglalása .	16
A projekt elnevezése: Mediátorok Ózdi Régiós Szocioszerveze	20
A projekt alapkoncepciója és céljai	20
Funkciója	20
A fejlesztési folyamat alapelvei, intézményrendszere, kistérségek szerepe	
A közvetítés - mediáció - néhány elméleti alapvetése	21
Az Elfogadlak Alapítvány	24
A Roma Polgárjogi Mozgalom Borsod - Abaúj - Zemplén Megyei Szervezetének bemutatása	25
Pályázati felhívás	27
Cigányok és magyarok	30
Borsodbótai Cigány Kisebbségi Önkormányzat	32
Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen	33
Nők munkaerőpiacra való visszatérésének ösztönzése	34
E-tanulási program	35

Képzési tematikák és vázlatok

Tematika

Romológiai ismeretek

A képzési modul óraszám: 40 óra

Az oktató neve: Kardos Lajos

Követelmények: Az órák látogatása, aktív részvétel

Eredmény: Tanúsítvány kiállítása a képzési modulon való részvételről

A képzési program rövid összefoglalása

A kurzus legfontosabb célja az alapvető romológiai információk átadása mellett az, hogy a hallgatókban egyfajta szemléletváltozást indukáljon a legnagyobb hazai kisebbség problémáival kapcsolatosan, valamint, hogy a képzést követően a résztvevők nyitottabbá váljanak a mindennapi tapasztalatot meghaladó szakirodalmak tanulmányozására, elfogadóbbak, megértőbbek legyenek a roma kisebbséghez tartozó társaink iránt. A képzés során szociálpszichológiai megközelítésből tisztázásra kerülnek a bennünk meglévő sztereotípiák kialakulásának okai, a hallgatók megismerkednek az előítéletes gondolkodás működésével, az előítéletek csökkentésének lehetőségeivel. Áttekintést kapnak a cigányság történetéről, hangsúlyozottan kezelve a XX. századi történéseket, ezen belül is az oktatással és óvodáztatással kapcsolatos problémákat. Összegejtésre kerülnek a cigánysággal kapcsolatos közvélekedések, amelyek okait a hallgatókkal közösen vita keretében próbáljuk feltárni. Megpróbálunk különbséget tenni a szegénység és a cigányság sajátos kultúrája között, kiemelten foglalkozunk a szociálpolitikai lehetőségekkel, a szociális szféra szereplőivel a problémák lehetséges kezelésében. Végül sorra kerülnek azok az alternatív pedagógiai lehetőségek, amelyek hathatósan képesek kezelni a hátrányos helyzetű vagy más kulturális attitűdökkel érkező gyerekek beilleszkedését az oktatási rendszerbe.

Részletes tematika

1. Szociálpszichológiai alapismeretek (3 tanóra):

A hallgatók megismerkednek néhány alapvető, a témánkhoz kapcsolódó szociálpszichológiai fogalommal (pl. sztereotípia, attitűd, konformitás, attribúció, végső attribúciós hiba stb), klasszikus szociálpszichológiai kísérletekkel, amelyek segítik megismerni és megérteni az emberi viselkedést. Vizsgáljuk az előítéletesség kialakulásának lehetséges okait, az előítéletesség különböző szintjeit, mérési lehetőségeit, az előítéletesség csökkentésének lehetséges módjait.

Ajánlott irodalom:

- Aronson, Elliot: A társas lény (számos kiadásban)
- Csepeli György: Szociálpszichológia (számos kiadásban)
- Allport, Gordon Willard. Az előítélet (számos kiadásban)
- Elsős andragógia szakos hallgatók akadémiai képességeinek vizsgálata (kiadatlan kézirat, PTE 2008.)

2. Ki a cigány? - definíciós kísérletek, értelmezési keretek, csoportosítások (2 tanóra):

A hallgatók megismerkednek a cigányság meghatározására tett különböző kísérletekkel (szociológiai, néprajzi etnikai, kultúrantropológiai, humánökonómiai megközelítéssel), a meghatározások előnyeivel, problémáival, végigkövetjük a cigányság klasszifikációjával kapcsolatos társadalompolitikai vitát (Szelényi-Ladányi-Havas-Kemény-Kertesi). Megismerkedünk a klasszikusnak tekinthető, Erdős Kamill-féle felosztással, az arányok és számadatok elmúlt évtizedekben történt változásaival, beszélgetünk az értelmezési szintek különbségéből fakadó következményekről.

Ajánlott irodalom:

- Erdős Kamill: A magyarországi cigányság. Néprajzi közlemények III. Budapest, 1958.
- Csalog Zsolt: Faj? Etnikum? Réteg? Adalékok a cigányság fogalmához, Világosság 14, 1973.
- Ladányi János - Szelényi Iván: Ki a cigány? Kritika, 1997. december.
- Havas Gábor - Kemény István - Kertesi Gábor: A relatív cigány a klasszifikációs küzdőtéren. Kritika, 1998. március.
- Ladányi János - Szelényi Iván: Az etnikai besorolás objektivitásáról. Kritika, 1998. március.
- Kemény István: A magyarországi cigányság, 1971-2003. Gondolat - MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.
- Forray R. Katalin: Nemzetiségek, kisebbségek. Educatio, 1: 1998.

3. A cigányság demográfiaja (2 tanóra):

A képzési programnak ebben a részében a hallgatók egyrészt megismerkednek a népmozgalmakat leíró standard demográfiai alapfogalmakkal (pl. kohorsz, születési ráta, korfa stb), másrészt betekintést nyernek a cigánysággal kapcsolatos demográfiai mutatókba illetve azok változásaiba. Tárgyalásra kerülnek a hosszú távú előrejelzések alternatívái, a valószínűsíthető helyzet következményei.

Ajánlott irodalom:

- Polónyi István: A cigány népesség demográfiai, iskolázottsági, foglalkoztatási helyzete s az abból adódó oktatáspolitikai következtetések. Iskolakultúra 13, Pécs, 2002.
- Kemény István: A magyarországi cigány népesség demográfiaja. Demográfia 2004/3-4.
- Neményi Mária: Kis roma demográfia. www.ciberom.hu.
- Hablicsek László: Demográfiai forgatókönyvek 1997-2050. www.nepinfo.hu.

4. A cigányság története a XX. század közepéig (3 tanóra):

A hallgatók megismerkednek a cigányság eredetét érintő kutatásokkal, az indiai őshazát feltételező elméletek bizonyítékaival. Nyomon követjük a cigányság Európába való bevándorlását, az alkalmazkodás különböző formáit.

Megvizsgáljuk a cigányellenesség kialakulásának okait, jellemzőit a Kelet-Európába való részleges visszaáramlás és gazdasági integrálódás folyamatát. Részletesen elemezzük az abszolutista állam törekvéseit a cigányság erőszakos asszimilációjára. Az 1895-ös népszámlálás adataiból következtetéseket vonunk le a cigányság társadalmi és foglalkozás-szerkezetére, értelmezzük az ipari forradalom hatásait. Foglalkozunk a XIX. századi népmozgásokkal, vizsgáljuk a roma holokauszthoz (porrajmos) vezető társadalmi és politikai eseményeket, magát a holokausztot.

Ajánlott irodalom:

- Fraser, Angus: A cigányok. Budapest, Osiris Kiadó, több kiadás.
- Breszkovics József – Radics József: Cigánykerék. Körzeti közoktatási Intézmény, Darány, 2002.
- Rostás-Farkas György: A cigányok története. Cigány Tudományos és Művészeti Társaság, Budapest, 2001.
- Hegedűs Sándor: Cigány kronológia. Konsept-H, Piliscsaba, 2000.
- A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban, 1422-1985. (szerk. Mezey Barna), Kossuth, Budapest, 1986.
- Bárány Zoltán, D: A kelet-európai cigányság : Rendszerváltás, marginalitás és nemzetiségi politika. Athenaeum, Budapest, 2000, 2003.
- Purcsi Barna Gyula: A cigánykérdés „gyökeres és végleges megoldása”, Tanulmányok a XX.századi „cigánykérdés” történetéből : A porrajmos, a II. világháborús cigány népirtás 60. évfordulójára. Csokonai, Debrecen, 2004.
- Karsai László: A cigánykérdés Magyarországon 1919-1945. Út a cigány holokauszthoz. Cserépfalvi, Budapest, 1992.
- Szintik és romák a náci rendszer idején: A „fajlemélettől” a légerekig. Pont; Paris: Centre de recherches tsiganes, Budapest, 2001.

5. A cigányság története Magyarországon a XX. századtól napjainkig, út a mához (3 tanóra):

A cigányság jelenlegi helyzetét döntően a rendszerváltozást megelőző szocialista rendszer társadalompolitikai döntései határozzák meg. A XX. század második felének fontosabb történéseit, társadalompolitikáját, ideológiáját és az állam működésének strukturáját mindenképp át kell tekintenünk, hogy megérthessük a cigányság helyzetét, a cigányságot érintő intézkedéseket, a megvalósult helyi gyakorlatokat.

Ajánlott irodalom:

- Kemény István: A magyarországi cigányság, 1971-2003. Budapest, Gondolat; MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2004.
- Diósi Ágnes: Cigányút. Szépirodalmi, Budapest, 1988.
- Diósi Ágnes: Szemtől szemben a magyarországi cigánysággal. Budapest, Pont, cop. 2002.
- Cigánylét. Szerkesztette Utsi Ágnes és Mészáros Ágnes, MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 1991.
- Periférián. Szerkesztette Vajda Imre, Ariadne Kulturális Alapítvány, Budapest, 1997.

- A cigányok Magyarországon. Szerkesztette: Glatz Ferenc, MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004.
- Cigányvizsgálatok. Szerkesztette: Andor Mihály, Művelődéskutató Intézet, Budapest, 1982.
- Csalog Zsolt: Cigányon nem fog az átok. Maecenas, Budapest, 1988.
- A magyarországi romák. Szerkesztette: Kemény István, Útmutató, Budapest, 2000.
- Kemény István: Szociológiai írások. Replika-kör, Szeged, 1992.

6. A cigányság oktatási helyzete (2 tanóra):

A mindenkori magyar kormányzat az oktatásban vélte - véli - felfedezni azokat a kitörési pontokat, amelyek kivezethetnék a cigányságot jelenlegi helyzetéből. Az órákon megismerjük a cigányság közoktatási helyzetét és ennek változásait az elmúlt évtizedekben. Megpróbáljuk feltérképezni, hogy melyek azok az okok, amelyek a befektetett eszközök mértékéhez képest alacsony eredményességhez vezettek, miért alkalmatlan az iskolarendszer arra, hogy a cigány tanulók sajátos helyzetére, problémáira, tudására adekvát választ adjon. Megismerkedünk néhány elkieserítő adattal és gyakorlattal, de tárgyalni fogunk hatékonynak tűnő, pozitív példákat is (Gandhi Gimnázium, Romaversitas Alapítvány, Collégium Martineum, stb.) Kitekintünk a felsőoktatásra, a fiatal roma értelmiség előtt álló személyes kihívásokra is.

Ajánlott irodalom:

- Szemán Józsefné: Útmutató a hátrányos helyzetű cigány gyermekek óvodai neveléséhez. Hajdúböszörmény, 1996.
- Roma gyermekekre vonatkozó kompetencia fejlesztése a tanító és óvóképzés tantárgyi programjaiban. Közreadja az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kara, Trezor Kiadó, Budapest, 2005.
- Pik Katalin: A cigány gyerekek és az óvoda esete, Cigánynak születni. Szerkesztette: Horváth Ágota, Landau Edit, Szalai Júlia, Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2000, 331-332, 361-364. oldal.
- Csongor Anna: Szegregáció az általános iskolában : Cigány osztályok Magyarországon. Oktatókutató Intézet, Budapest, 1991.
- Havas Gábor: Óvodától a szakmáig. Budapest, Felsőoktatási Kutatóintézet, 2006.
- Lakatos Mihály: Cigány gyermekek nevelése és a napközi otthon pedagógiája : Egy cigány pedagógus gyakorlatában. OKKER, Budapest, 1999.
- Süss fel nap, Alternatív óvodák és iskolák Magyarországon. Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999.
- Salné Lengyel Mária: Kudarc nélkül az iskolában: Óvodai fejlesztő program a tanulási zavarok megelőzésére. Alex-typo, Budapest, 1992.
- Szabóné Kármán Judit: A magyarországi cigány értelmiség helyzete, mentális állapota. PTE BTK Romológia Szeminárium, Pécs, 2000.
- Girán János-Kardos Lajos: A cigány gyermekek iskolai sikertelenségének a háttere. Iskolakultúra, 1997/10.

- Girán János-Kardos Lajos: Iskolapéllda. Kritika, 1999/7.
- A romák esélyei Magyarországon. Szerkesztette: Babusik Ferenc, Kávé Kiadó-Delphoi Consulting, Budapest, 2002, 11-69. oldal.
- Réger Zita: Utak a nyelvhez, Nyelvi szocializáció, nyelvi hátrány. Akadémiai, Budapest, 1990.

7. Cigányok a filmművészetben (3 tanóra):

A cigányság helyzetének és sorsának ábrázolására számos játék- és dokumentumfilm készült. A széles választékból az elmondottak alátámasztására 2 dokumentumfilmet tekintünk meg, Müller Péter Megváltási kísérletek (1981) és Schiffer Pál Fekete vonat (1970) című filmjét. A filmvetítést követően a hallgatókkal közösen elemezzük a látottakat.

8. Cigányok a közéletben, politikában, rendszerváltás előtt és után (2 tanóra):

A témára szánt időkeretben megismerkedünk a magyarországi cigányság még a szocialista rendszerben alakult szerveződéseinek történetével, tevékenységével, a rendszerváltást követő civil jellegű és kulturális szerveződések közül a jelentősebbekkel (Amaro Drom, Roma Polgárjogi Alapítvány, Phralipe, Rádió C, romnet, romapage stb) - a kisebbségi önkormányzatok működésével, a kisebbségi törvény által adott lehetőségekkel, a cigányság belső megosztottságának okaival.

Ajánlott irodalom:

- 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól
- A 2005. évi CXIV. törvény a kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról
- Kállai Ernő: Helyi cigány kisebbségi önkormányzatok Magyarországon. MTA Etnikai-nemzetiségi Kisebbségkutató Intézet - Gondolat Kiadói Kör, Budapest, 2005.
- Tér és terep. Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből. III. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004, im Kállai Ernő: Működési tapasztalatok és változási igények a helyi cigány kisebbségi önkormányzatoknál
- A magyarországi romák. Szerkesztette Kemény István, Útmutató, Budapest, 2000.
- <http://rpa.ingenyweb.hu>
- <http://www.radioc.hu>
- <http://www.amarodrom.hu>

9. Cigányok a művészetben 2 (tanóra):

A tanórákon megismerkedünk a jelentősebb eredményeket elérő cigány származású művészekkel és munkásságukkal.

Ajánlott irodalom:

- Sárosi Bálint: Cigányzene. Gondolat Kiadó, Budapest, 1971.

- A magyarországi romák szerkesztette Kemény István, Press Publica, Budapest 2000, Változó Világ 31. szám
- Breszkovics József – Radics József: Cigánykerék. Körzeti Közoktatási Intézmény, Darány, 2002.

10. A cigányság egészségügyi helyzete, cigányok és az egészségügyi ellátás (2 tanóra):

A cigányság átlagos várható élettartama mintegy 10 évvel alacsonyabb, mint a nem cigány népességé, a problémát jelentős részben az életkörülmények, a szegénység okozza, de hozzájárulnak mindehhez az egészségügyi ellátásbeli különbségek, az egészségmegőrző, megelőző programokból való kimaradás, a tájékoztatatlanság is. Az órákon megismerkedünk néhány kutatás megállapításával, a cigányok egészségről alkotott felfogásával, a szegénység egészségre gyakorolt következményeivel, az egészség megőrzését szolgáló szociális szférához fűződő jogokkal és problémákkal (pl.: közgyógyellátás).

Ajánlott irodalom:

- Babusik Ferenc: Az esélyegyenlőség korlátai Magyarországon: Státusz, etnicitás, kirekesztődés az egészségügyben és a szociális szférában. L'Harmattan, Budapest, 2005.
- Puporka Lajos-Zádori Zsolt: A magyarországi romák egészségi állapota. Roma Sajtóközpont, Budapest, 1999.
- Neményi Mária: Cigány anyák az egészségügyben. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Budapest, 1998.
- Pikk Katalin: A munkavégzés és az egészségi állapot összefüggése. Im: Cigánylét, 161-178. oldal.
- Szirtesi Zoltán: A cigányság egészségügyi helyzete. Agroinform Kiadó, Budapest, 1998.
- Bényi Mária: A cigánytelepek közegészségügyi helyzetében bekövetkezett változásai 1997 óta. Esély, 2003/4.
- Prónai Csaba: A magyarországi cigányok egészségi állapota a XX. század utolsó évtizedében. Kisebbségkutatás, 2000/4.

11. Cigányok a médiában, a rendszerváltást követő ismertebb „cigányügyek” (Kétegyháza, Székesfehérvár, Tiszavasvári, Hajdúhadház, Olaszliszka, Jászládány) háttere (2 tanóra):

A rendszerváltozást követően szabadabban törtek felszínre a cigányellenes indulatok, a botrányokról rendkívül heterogén információk jelentek meg az írott és elektronikus sajtóban. A hallgatók megismerkednek néhány nagyobb nyilvánosságot kapott esemény valódi hátterével, médiákban történt ábrázolásával és általánosságban is beszélünk a médiák jellemző cigányábrázolásáról, mennyiben erősíti a meglévő sztereotípiákat, előítéleteket.

Ajánlott irodalom:

- Cigánynak születni. Szerkesztette: Horváth Ágota, Landau Edit és Szalai Júlia, Új Mandátum, Budapest, 2000, A Rádió utcai történet. 11-179. oldal.

- Félünk. Etnikai és szociális konfliktusok elkerülésének, feloldásának lehetőségei. Szerkesztette: Nagy Gábor Tamás, Városháza, Budapest, 1993.
- Fehér Füzetek - Másság Alapítvány. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda, Budapest, 1994-től.
- Kóczé Angéla: „Ebben az esetben ez nem volt szerencsés választás”. Külön ballagás Tiszavasváriban. Fundamentum, 1997/2.
- Polgárjogi Füzetek. I. évfolyam1. szám, Roma Polgárjogi Alapítvány, Budapest, 1999.
- Bernáth Gábor-Messing Vera: „Vágóképként, csak némában” - Romák a magyarországi médiában. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Budapest, 1998.
- Zöld könyv. A romák médiaábrázolása. Partners Hungary Alapítvány, Budapest, 2006.

12. Cigányok és a bűnözés (2 tanóra):

A kérdéskör sokakat érdeklő, indulatokat kavaró probléma, sajnos a jelenségnek illetve megítélésének kutatása elhanyagolt terület a magyarországi szociológiának. Az 1992-ig használt „cigánybűnözés” fogalmat szerencsére régen kivonták a közbeszédből, de az emberek többségének tapasztalatai a mindennapi szóhasználatban megtartotta. Melyek e tapasztalatok gyökerei, milyen okok magyarázhatják a cigányság körében magasabb arányú bűnözést, mekkora ez az aránybeli különbség a nem cigány lakossághoz képest, szegénység vagy kultúra a meghatározóbb? Ezekre és hasonló kérdésekre keresünk választ a hallgatókkal közösen.

Ajánlott irodalom:

- Póczik Szilveszter: Cigány integrációs problémák. Kölcsey Intézet, Budapest, 2003.
- Bűnözés és bűnmegelőzés a válságrégiókban. Kriminológiai Közlemények különkiadása, Szerkesztette: Sántha Ferenc, Magyar kriminológiai Társaság, Budapest, 1999.
- Durst Judit: „Innen az ember jobb, hogyha meg is szabadul” - Megélhetési stratégiák egy kislalusi cigány közösségben. Esély, 2002/4.
- Póczik Szilveszter: Roma bűnelkövetők a statisztikák tükrében. A romákkal kapcsolatos kriminológiai kutatás mai állása. Kriminológiai Tanulmányok XXXVIII, Budapest, 2001.

13. Cigányság szociális helyzete és az ebből fakadó tennivalók, a szociális ellátórendszerek (3 tanóra):

A cigány lakosság döntő többségét sújtja a szegénység, problémáik lehetséges megoldásáról, a szociális ellátó rendszerrel kapcsolatos viszonyokról, a gyermekszegénységről beszélgetünk a képzési elemre szánt órákban.

Ajánlott irodalom:

- Cigányok a szociális földprogramban. Szerkesztette: Szoboszlai Zsolt, Gondolat, Budapest, 2001.

- Ladányi János-Szelényi Iván: Cigányok és szegények Magyarországon, Romániában és Bulgáriában. Szociológiai Szemle, 2002, 4. sz.
- Babusik Ferenc: Az esélyegyenlőség korlátai Magyarországon: Státusz, etnicitás, kirekesztődés az egészségügyben és a szociális szférában. L'Harmattan, Budapest, 2005.
- Ferge Zsuzsa-Tausz Katalin-Darvas Ágnes: Küzdelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen. 1. kötet. Esettanulmány Magyarországról. ILO, 2002.
- Spéder Zsolt: A szegénység változó arcai. Tények és értelmezések, Századvég, Budapest, 2002.
- Szalai Júlia: A társadalmi kirekesztődés egyes kérdései az ezredforduló Magyarországon. Szociológiai Szemle, 2002/0034.
- Ferge Zsuzsa : Fejezetek a magyar szegénypolitika történetéből. Kávé Kiadó, Budapest, 2001.
- Ferge Zsuzsa: Ellenálló egyenlőtlenségek, A mai egyenlőtlenségek természetrajzához. ELTE TÁTK, Budapest, 2005.

14. A cigányság kultúrája, néprajza (3 tanóra):

Az órákon megismerkedünk a cigányság hagyományaival, kultúrájával.

Ajánlott irodalom:

- Képek a magyarországi cigányság 20. századi történetéből, „A világ létra, melyen az egyik fel, a másik le megy” - Antropológiai fotóalbum. Szerkesztette: Barati Antónia és Szuhay Péter, Néprajzi Múzeum, Budapest, 1993.
- Bevezetés a magyarországi cigányság kultúrájába. Szerkesztette: Ligeti György, Műszaki Könyvkiadó-Calibra Kiadó, Budapest, 1997.
- Bódi Zsuzsanna: Cigány népismeret. Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Társadalomtudományi Tanszék, Kaposvár, 1997.
- Bódi Zsuzsanna: Magyarországi cigány mesterségek. Cigány Népművészek Országos Egyesülete, Budapest, 1998.

15. Cigányok a munkaerőpiacon (2 tanóra):

A cigány munkaképes korú lakosságnak - térségenként változóan - 40-70%-a tartósan munkanélküli. A létbizonytalanság, perspektíva nélküliség rombolólag hat a családokra, növekszik a különböző devianciák száma. Az órákon egyrészt megpróbáljuk feltérképezni a cigányság munkaerő-piaci helyzetét az 1950-es évektől egészen napjainkig, másrészt keressük az okokat erre a súlyos társadalmi válságra illetve a lehetséges eszközöket a megoldására, különös tekintettel a szociális szféra dolgozóira háruló feladatok kapcsán.

Ajánlott irodalom:

- Kertesi Gábor: A cigány foglalkoztatás leépülése és szerkezeti átalakulása 1984 és 1994 között. Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Budapest, 2000.
- Kertesi Gábor: A társadalom permén: Romák a munkaerőpiacon és az iskolában. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

- Apró Antal Zoltán: Szegregáció - munkaerőpiac - foglalkoztatási esélyegyenlőség. PTE BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs, 2004.
- Szuhay Péter: Foglalkozási és megélhetési stratégiák a magyarországi cigányok körében im. A cigányok Magyarországon, 139-193. oldal.
- A romák esélyei Magyarországon. Szerkesztette: Babusik Ferenc, Kávé Kiadó-Delphoi Consulting, Budapest, 2002, 71-119. oldal.

16. Települési szegregáció (2 tanóra):

A különböző felmérések szerint a cigány lakosság 50-70%-a lakik szegregált körülmények között. Az órákon az elkülönülés okait, megjelenési formáit (városi gettóktól a cigány zsáktelepülésekig) következményeit vizsgáljuk.

Ajánlott irodalom:

- Ladányi János: Szegregáció és gettósodás Budapesten. In: Félünk. Etnikai és szociális konfliktusok elkerülésének, feloldásának lehetőségei.
- Ladányi János: Gettóügyek rendszerváltás előtt és után - Mozgó Világ, 1998/1.
- Ladányi János-Szelényi Iván: A kirekesztettség változó formái. Napvilág, Budapest, 2004.
- Roma szegregációs folyamatok a csereháti és dél-baranyai kistérségekben. Szerkesztette: Baranyi Béla, Gondolat-MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2005.
- Kocsis Károly-Kovács Zoltán: A cigány népesség társadalomföldrajza im. A cigányok Magyarországon.
- Cigánynak lenni Magyarországon. Jelentés 2003: Látványpolitika és megtorpanás, Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Alapítvány, Budapest, 2003.

17. Cigánykutatások Borsodban és Ózdon (2 tanóra):

A képzési program lezárásaként Borsod megyei és Ózdhoz kapcsolódó kutatásokat vizsgálunk meg.

- Tóth Pál - Pácelt Istvánné: A falusi cigányság. Kutatási zárójelentés a Borsod-Abaúj-Zemplén megye községeiben élő cigány lakosság körében lefolytatott kérdőíves felmérésről. MTA RKK Észak-Magyarországi Osztálya: Miskolc, 1991.
- Kutatás az ózdi régió roma népessége körében. Delphoi Consulting, 1999, <http://www.delphoi.hu/download-pdf/ozd.pdf>
- Babusik Feren-Dr. Papp Géza: A roma népesség egészségügyi helyzete - kutatás B-A-Z megyében. Delphoi Consulting, 1999. <http://www.delphoi.hu/downloads.html>
- Balogh Gusztávné: Az Ózd környéki cigányság életminőség jellemzői. Szakdolgozat, http://www.adata.hu/_Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/02001425b1246fe38525664000665c75/de651e74156f72d0c1256b590050e3af?OpenDocument

A 40 órás romológia képzési program rövid tartalmi összefoglalása

A képzési program tervezésekor alapvetően kettős cél megvalósítását tűztük ki. Elsődleges feladatnak a cigányság történelmével, kultúrájával, jelenlegi helyzetével kapcsolatos alapvető és fontos információk átadását tekintettük. A tudástranszfer mellett azonban ugyanolyan hangsúlyos célként jelent meg az, hogy az oktatás során alkalmazott módszerek és az oktató személyes attitűdjeinek segítségével egyfajta szemléletváltozást indukáljunk a hallgatókban. Szemléletváltozást annak érdekében, hogy a képzésen részt vevők elfogadóbbá és megértőbbé váljanak a roma kisebbséghez tartozó társaik és problémáik iránt, hogy hatékonyabban végezhessek mindennapi segítő jellegű szociális tevékenységüket, hogy nyitottak legyenek mindazon írott és elektronikus információforrásokra, amelyek a mindennapi tapasztalatot meghaladó módon értelmezik és magyarázzák a magyarországi cigányság jelenlegi életkörülményeit.

A célcsoport összetételéből adódóan (családsegítők, szociális gondozók, jegyzők, önkormányzatok egyéb szociális alkalmazottjai) várható volt - és szerencsére így is alakult -, hogy az előadásokon elhangzottak és a hallgatók mindennapi tevékenységük során felhalmozott tapasztalatai közötti ellentmondások, a téma egyre égetőbbnek tűnő aktualitása érzelmeket és indulatokat fog kavarni. A tapasztalatokba beépült sztereotípiákat, előítéleteket, - amelyek amúgy maguk is generálják a megtapasztalást - nem igazán lehet megváltoztatni pontos illetve valós információk adásával, különösen igaz ez azokra az esetekre, ha egy oktató „ex katedra” módon próbálja nézeteit közvetíteni. A hallgatók aktív bevonása az előadások menetébe, partneri viszony és diskurzus kialakítása, a vélemények ütköztetése, a személyes tudáshoz kötődő történetek okain való nyilvános és közös gondolkodás azonban tréningértékűen segítette megvalósítani a szemléletváltozás megváltoztatásával kapcsolatos célkitűzésünket. Szerencsésnek nevezhető ugyanakkor az, hogy a célcsoport nyitott, szélsőségektől mentes, szakmájukat többnyire hivatásként megélt személyekből állt, akikkel az egymásra hangolódás és az együttműködés kialakítása nem ütközött különösebb nehézségbe.

A képzésben a cigányság helyzetének ismertetése során három alapvető felfogásbeli attitűdöt érvényesítettünk. Az első szempontunk az volt, hogy el kell tudni választani egymástól a cigányság kultúráját a szegénység kultúrájától, nem értelmezhető ugyanis a cigányság jelenlegi helyzete a cigányság kultúrájából, mert a társadalomból való elkülönülés-kivettség nem része annak. Másodsorban valljuk, hogy le kell számolni azzal a többségi társadalom számára kényelmes illúzióval, hogy úgy értelmezzük szabadnak az egyént, mint akinek sorsa pusztán önmaga akaratán múlik, azaz, hogy a cigányság jelenlegi helyzetének oka nem más, mint maga a cigányság és sejtelmes, önpusztító kultúrája. Az illúzió történelmi és társadalmi összefüggésekkel megértetett felszámolásából következik, hogy gesztusokat csak az tud tenni a másik felé, akinek erre még lehetősége van - ez pedig a többségi társadalom. Harmadrészt meg kell érteni, hogy az etnikai identitás csak egy eleme az emberi személyiségnek, jel-

lemzően nem is legfontosabb, és inkább ünnepi, mint hétköznapi, el kell tehát különíteni a cselekvőt etnikumától, viszont hozzá kell kötni őt társadalmi helyzetéhez, ami relevánsan értelmezheti tetteit, körülményeit.

A felsorolt attitűdök elfogadása és egy másfajta szemléletmód kialakítása érdekében a következő elemekből álló képzési programot valósítottuk meg.

A hallgatók a képzési program bevezető szakaszában megismerkedtek néhány alapvető, a témánkhoz kapcsolódó szociálpszichológiai fogalommal és klasszikus szociálpszichológiai kísérletekkel, amelyek segítettek megismerni és megérteni az ember társas viselkedését. Az előítéletességnek nem csupán a lehetséges okait, szintjeit, mérési lehetőségeit, hanem feloldásának és csökkentésének lehetséges módjait is vizsgáltuk, külön kiemelve a „jog megváltoztatja az erkölcsöket” téziszhez tartozó hazai politikai adósságokat. Akár egyszerűnek is tűnhetne meghatározni, de mégis állandó vita tárgya, hogy „Ki a cigány?”. A kérdésre adott számtalan válasz (szociológiai, néprajzi etnikai, kultúrantropológiai, humánökonómiai) közül indokoltan a szociológia által használt terminust tekintettük a képzési program során útmutatónak, de fenntartva a legliberálisabb felfogás, az identitás szabad megválasztásának primátusát. A szociológiai nézőpont alkalmazásával felvázoltuk a cigányság demográfiai jellemzőinek alakulását az elmúlt évszázadban. A leíró, standard demográfiai alapfogalmakkal mért értékek mellett tárgyalásra kerültek a cigányság lélekszámával kapcsolatos hosszú távú előrejelzések és a valószínűsíthető helyzet várható következményei is. Leszögeztük, hogy nem az a probléma, hogy a cigányság számban és arányban gyarapszik, hanem az, hogyha a helyzetükben nem történik gyors javulás, akkor az egyre nagyobb számú és leszakadó tömegek 30 év múlva gazdasági és társadalmi válságba sodorhatják az országot.

A hallgatók a képzés során megismerkedhettek a cigányság eredetét érintő kutatásokkal, az indiai őshazát feltételező elméletek bizonyítékaival, szigorúan azzal a kitételrel, hogy a ma cigányságának gyakorlatilag nincs köze Indiához. Nyomon követtük a cigányság Európába való bevándorlását, az alkalmazkodásuk különböző formáit. Megvizsgáltuk a cigányellenesség kialakulásának okait, jellemzőit a Kelet-Európába való részleges visszaáramlás és gazdasági integrálódás folyamatát. Részletesen elemeztük az abszolutista állam törekvéseit a cigányság erőszakos asszimilációjára. Az 1895-ös népszámlálás adataiból következtetéseket vontunk le a cigányság társadalmi és foglalkozásszerkezetére, értelmeztük az ipari forradalom hatásait. Foglalkoztunk a XIX. századi népmozgásokkal, vizsgáltuk a roma holokauszthoz (porrajmos) vezető társadalmi és politikai eseményeket, magát a holokausztot. A cigányság jelenlegi helyzetét azonban döntően a rendszerváltozást megelőző szocialista rendszer társadalompolitikai döntései határozták meg, ezért áttekintettük a XX. század második felének fontosabb történéseit, társadalompolitikáját, ideológiáját és az állam működésének struktúráját is. Az elmondottak illusztrálására és a feszített tempójú képzési program oldása érdekében megtekintettünk és elemeztünk két, a magyarországi cigányokról szóló filmet is („Fekete vonat”, „Megváltási kísérletek”).

A mindenkori magyar kormányzat az oktatásban vélte - véli - felfedezni azokat a kitörési pontokat, amelyek kivetnének a cigányságot jelenlegi helyzetéből. (Ez egy egyszerűnek tűnő, de kevésbé hatékony elképzelés, különösen, ha csupán a legfiatalabb generációra fókuszál.) Az órákon megismerkedtünk a cigányság oktatási helyzetképével és ennek változásaival az elmúlt évtizedekben. Feltérképeztük, hogy melyek azok az okok, amelyek a befektetett eszközök mértékéhez képest alacsony eredményességhez vezettek, miért alkalmatlan az iskolarendszer arra, hogy a cigány tanulók sajátos helyzetére, problémáira, tudására adekvát választ adjon. Megismerkedtünk néhány elkeserítő adattal és gyakorlattal, de tárgyaltunk eredményes, pozitív példákat is.

Hangsúlyos és célcsoport hivatásához és a projekt célkitűzéseivel is kapcsolódó képzési elem volt a cigányság jelenlegi szociális körülményeit meghatározó munkaerő-piaci helyzettel foglalkozó modul. A cigány munkaképes korú lakosságnak - térségenként változóan - 40-90%-a tartósan munkanélküli. A létbizonytalanság, perspektíva nélküliség rombolólag hat a családokra, növekszik a különböző devianciák száma. Az órákon egyrészt feltérképeztük a cigányság munkaerő-piaci helyzetét az 1950-es évektől egészen napjainkig, másrészt kerestük az okokat erre a súlyos társadalmi válságra illetve a lehetséges eszközöket a megoldására, különös tekintettel a szociális szféra dolgozóira háruló feladatok kapcsán. Szorosan illeszkedett ehhez a témához a szegénység - és kiemelten a gyermekszegénység - vizsgálata, az ebből fakadó tennivalók, a szociális ellátórendszerek működésének problémái. A jellemzően rossz életkörülmények, az elkülönülés - (A különböző felmérések szerint a cigány lakosság 50-70%-a lakik szegregált körülmények között, amely szegregáció típusos formáit és kialakulását valamint következményeit ugyancsak részletesen tárgyaltuk.) - és a különböző devianciák következtében a cigányság átlagos várható élettartama mintegy 10 évvel alacsonyabb, mint a nem cigány népességé. A problémához a szegénység mellett hozzájárulnak az egészségügyi ellátásbeli különbségek, az egészségmegőrző, megelőző programokból való kimaradás, a tájékozatlanság is. Megismerkedtünk néhány a romák egészségi állapotát vizsgáló kutatás megállapításaival, a cigányok egészségről alkotott felfogásával, a szegénység egészségre gyakorolt következményeivel, az egészség megőrzését szolgáló szociális szférához fűződő jogokkal és problémákkal. Az életkörülmények vizsgálatához kapcsolódott a cigányság bűnelkövetését tárgyaló, sokakat érdeklő, indulatokat kavarázó problémaköre. Sajnos a jelenégenek, illetve megítélésének kutatása elhanyagolt területe a magyarországi szociológiának. Az 1992-ig használt „cigánybűnözés” fogalmat szerencsére régen kivonták a közbeszédből, de az emberek többségének tapasztalatai a mindennapi szóhasználatban mégis megtartotta. Kerestük ezeknek a tapasztalatoknak a gyökereit, az okokat a magasabb arányú bűnelkövetésre és egyebek mellett megállapítottuk, hogy nem a származás, hanem egyfajta társadalmi helyzet az, ami előmozdítja a törvényeken kívüli utak nagyobb arányú választását.

A cigányság természetesen nem csupán passzív elviselője sorsának, már a rendszer-váltást megelőzően is indultak próbálkozások arra, hogy valamilyen formában beleszólási lehetőséget kapjanak a velük kapcsolatos döntések meghozatalába, de igazi változást ebben a rendszerváltás hozott. A hallgatók megismerkedtek a kisebbségi

törvénnyel, a kisebbségi önkormányzatok munkájával, a rendszerváltást követő civil jellegű és kulturális szerveződések közül a jelentősebbekkel, a cigányság súlyos belső politikai megosztottságának okaival. Tárgyalásra kerültek a rendszerváltást követő ismertebb „cigányügyek” és hátterük, a médiák által ábrázolt kép, amely tipikus cigányábrázolásával erősíti a meglévő sztereotípiákat, előítéleteket.

Az előadások a magyarországi cigányság társadalomrajzának az egészét próbálták érinteni, így kellő részletességgel ismertettük a néprajzi hagyományokat, a jelentősebb roma művészek munkásságát is.

A képzési program lezárásaként Borsod megyei és Ózdhoz kapcsolódó kutatások eredményeit, megállapításait vizsgáltuk meg.

A képzési program végén minden jelenlevő hallgató értékelő kérdőívet töltött ki képzési programunkról, amely értékelések összesítése alapján megállapíthatjuk, hogy a kitűzött céljainkat sikerült megvalósítani, a hallgatók az órákat több szempontból is kimondottan kedvezőnek értékelték.

A projekt elnevezése: Mediátorok Ózdi Régiós Szocioszervize

Alapvető célja: Egy mediációs teleház és információs módszertani központ létrehozása, avagy egy innovációs folyamat következőláncszeme.

Jogállása: Egyesület

Az egyesület hivatalos és teljes elnevezése: „Mediátorok Ózdi Régiós Szocioszerviz Egyesülete”

Propaganda neve: „SZOCIOSZERVIZ”

Rövidített propaganda neve: „MERÉSZ”

Hivatalos rövidítés: „MÓR”

Székhelye: Ózd

A projekt alapkonceptiója és céljai

- Képes gyorsan reagálni a tulajdonviszonyok és a gazdasági struktúra permanens változási folyamataira, és egyben képes ezeknek a változásoknak a konstruktív adaptációjára a civiláda adekvát módon illeszkedő területeire.
- Alkalmos továbbá egy alulról építkező, specifikus helyi kistérségi modell, egy civil szervezetfejlesztési projekt bemutatására, műhelymunkálatainak oktatására és továbbterjesztésére.
- Szervesen illeszthető a regionális feladatokat ellátni hivatott É.M.M.E. szervezeti hierarchiájába oly módon, hogy jól szolgálja a szakosodás és a specifikáció különféle szakterületein a m e d i á c i ó meghonosítását, továbbterjesztését, gyakorlati síkra való adaptációjának sikerességét.

Funkciója

- Teleház
- Információs központ
- Módszertani szakmai műhely

A fejlesztés két alapvető mozzanatra épül:

- Első lépés:
  - a résztvevők elméleti felkészítése
  - a térség adottságainak elemzése
  - üzleti környezet számbavétele
  - megvalósítható fejlesztési projektek kiválasztása

- Második lépés:
  - konkrét projektek, programok indítása, megvalósítása

Miért jó és követendő ez a módszer?

- A helyi szereplők saját maguk keresik és találják meg a lehetőséget és a megoldást.

Mi várható ettől a koncepciótól?

- Várható egy teljesen újszerű tervezési szisztéma és mód, amely a fejlett világ tapasztalataiból táplálkozik, amely a lakosság szélesedő bevonásával fejleszti a demokratikus vonásokat a közéletben.

A fejlesztési folyamat alapelvei, intézményrendszere, kistérségek szerepe A közvetítés - mediáció - néhány elméleti alapvetése

Történetisége: A mediáció - közvetítés- az elmúlt tíz éven belül nyert véglegesen teret hazánkban. Ennek a kommunikációs technikának történelmi szerepe sem lebecsülendő. Kínában már évszázadokkal ezelőtt ez volt a leggyakoribb és legelfogadottabb eszköze a konfliktus megoldásnak. A mediáció térnyerése Európában sem új.

Fogalma: Latinul „mediare”, jelentése középen állni, egyeztetni, közben járni, közvetíteni, békéltetni.

Működése: Ez egy békés konfliktusmegoldási technika, beszélgetési forma annak jegyében, hogy a konfliktusok maguk a konstruktív megoldásoknak a forrásai is. Bonyolító az alkuszok- mediátorok- a szemleges, a harmadik fél szerepében. Legalitását fémjelzi, hogy az Országgyűlés 2002-ben törvényt alkotott erről / a 2002 LV. törvény /.

Küldetése: Nem szükséges bírósági per, eljárás, ha van lehetőség mediációra, a jellemző előfordulási területeken, így például: üzlet, magánélet, közélet...

A mediátor személyiségjegyei: Pozitív szemlélet, tárgyilagosság, gyors helyzetfelismerő és felmérő, értékelő képesség, emberismeret, beleérző képesség, határozottság és mértéktartás.

Szakmai kritériumok: Megfelelő - előny a felsőfokú - szakképzettség, jártasság, illetékesség, elfogadottság, pártatlanság, nyitottság, felkéréssel bírás...

A mediátor alapfilozófiája: Tevékenysége akkor klasszikus, ha: strukturált keretek között mozog, célorientált, ügyfélorientált, ha garantálja a megoldás kivitelezésében az ügyfél kompetenciáját, a kölcsönös előnyök elvének a legoptimálisabb érvényesülését.

Forráshely: <http://www.hrportal.hu/article-print.phtml?c=62>

Az Európai Közösség öt alapvetet alakított ki. Ugyanezeket alapul az 1996-ban alkotott területfejlesztési XXI. törvény.

Az alapelvek elméleti síkról való adaptációjának gyakorlati terepmunkáit hivatott modellezni a projekt egy célszervezetet életre hívó egyesület alapítása útján.

Az öt alapelv a következő:

Szubszidiaritás: A decentralizációnak egy olyan foka, amikor a megfelelő szintű döntések a megfelelő módon kerülnek meghozatalra és kivitelezésre.

Partnerség: A fejlesztési forrás már nem a paternalista- gondoskodó- állam révén jut el a felhasználási szintekre. Ezért a profit és a szolidaritás közötti ellentét állandóan és spontán jelen van.

Ennek feloldására, ellenőrzésére szolgál a partnerség elve.

Programozás: A törvények cél és feladat meghatározásának metodikája, a spontán, vagy egyéni érdekalapú döntési mechanizmusok kritikája.

Addicionalitás: A központi költségvetés közvetlenül nem finanszíroz fejlesztéseket, de a célrendszerek összecsengése esetén ad támogatást a saját erőhöz. Eszköze a pályázati rendszer.

Forráskoncentráció: A mindig korlátozott terjedelmű fejlesztési források szétforgácsolódását meg kell akadályozni. A komplexitást és a hatékonyságot szabad csupán finanszírozni és a multiplikációs hatásokat alapelveként kell kezelni.

A fejlesztés szintjei a következők:

Intézményrendszer

- Országos
- Regionális
- Megyei
- Kistérségi

Jelen vizsgálódás és modellezés tárgya a negyedik, a kistérségi szintek helye és szerepe az önkormányzati verseny és a civilszféra hierarchiájában.

A kistérségek a legkisebb egységnyi közigazgatási területek.

A település és a területfejlesztés elméleti határai soha nem „vegytiszták”, ezért csak agregált fogalmakkal lehet a lényegyet megközelíteni.

Ilyenek például: lehatárolás, új besorolás, egyéb jellemzők, jövőkép.

Lehatárolás: Megyeinél kisebb vonzáskörzeti sajátosságok szerinti régiók, területfejlesztési egységek.

Új besorolás: 1998. 01. óta a 136 kistérség helyett 150 kistérség lett hazánkban.

Egyéb jellemzők: Kistérségi egyesületek, társulások, szerveződések, menedzsmentek.

Jövőkép: A folyamat szereplőinek a száma oly mértékben megsokszorozódott, hogy a központi irányítás lehetősége kizárt. Egyedüli megoldás a döntési elvek és mechanizmusok rendszerének kiépítése.

Ennek három alapfeltétele van: A szereplők permanens szakmai képzése, szervezeti háttérfeltételek kiépítése és finanszírozás az állam részvételével.

Az Elfogadlak Alapítvány

A Szent Ferenc Kisnővérei kezdeményezésére és vezetésével, fiatalok tevékeny részvételével jött létre, 2003-ban kezdte meg működését az alapítvány.

Tevékenysége a településen ilyen téren egyedülálló. Munkánk során a rendszeres találkozások alkalmával elsődleges cél volt a közösségépítő együttlétek megszervezése, rendezvények lebonyolítása, valamint a felzárkóztató és higiénias ismeretterjesztő programokkal, önismereti foglalkozásokkal egyre több korosztályt megszólítani, s ezzel elősegíteni a roma társadalom integrációját, amely során lelkes partnerünk a településen élő és munkálkodó Szent Ferenc Kisnővérei szerzetes-közösség.

A Szent Ferenc Kisnővérei szerzetesközösségről: 1994-ben telepedett le Arlóban, Magyarország északi határának közelében (Ózd mellett). Küldetésük a szemlélődésből és a testvériség megéléséből fakadó evangelizáció, melynek során Jézus örömhírét viszik el azokhoz, akik között élnek.

www.szfkisnoverei.communio.hu

Alapítványunk célja: a helyi adottságokra, erőforrásokra építve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok, felnőttek esélyegyenlőségének elősegítése, és az ehhez kapcsolódó szociakaritatív tevékenység, első lépésben a cigány származásúakkal szembeni előítéletek falainak lebontása.

A szolgálat egyik színtere a „Befogad-lak” közösségi ház, amely nyitva áll mindenki előtt naponta délután 3-tól este 6 óráig.

Ami már elkezdődött és kibontakozásra vár:

- az iskolában tanultak elmélyítése
- manuális foglalkozások
- képességfejlesztő játékok
- hitoktatás
- videózás
- színjátás
- kirándulások

A Roma Polgárjogi Mozgalom Borsod - Abaúj - Zemplén Megyei Szervezetének bemutatása

Az egyesület 2004-ben alakult egy megyei hatáskörű szervezetként, majd hamarosan regionális jelentőségűvé vált, mely egy országos hálózat tagjaként az intézményesített érdekképviseletet és a segítő munka generálását tűzte ki célul.

Alapító okiratuknak megfelelően jogi, szociális, oktatási, munkaerő-piaci, társadalmi, egészségügyi, közösségfejlesztési, kommunikációs, kulturális és közéleti tevékenységeket folytat. A mozgalom küzd a diszkrimináció, a hátrányos megkülönböztetés, a szegregáció ellen. Megalakulása óta számos program kezdeményezője, koordinálója és szervezője. Hozzájárult a cigány családok, közösségek problémáinak valóságghű feltárásához, azonosításához, jelzéséhez és elemző, értékelő bemutatásához konferenciákon és fórumokon egyaránt.

Szociális projektjeik célja a hátrányos helyzetben lévők felzárkóztatása.

Az első nagy projekt, a Sajókazai Általános Iskola támogatásával létrehozott „*Segítő Kéz*” Tanoda projekt, amely 19.000.000 Ft támogatásban részesült, ahol hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkoznak, és a továbbtanulásukat segítik elő, illetve amely a társadalmi esélyegyenlőtlenség kialakulásának megakadályozását célozta meg. Konzorciumi tagként részt vállalt az egyesület a „*Romano Suno*” Tanoda beindításában, működtetésében, létrehozásában, mellyel szintén a társadalmi érvényesülés lehetőségeinek megteremtését segíti.

A „*szegények karácsonya*” programsorozatát már 4 éve folytatja. Ennek során a legelmaradottabb települések, leghátrányosabb lakói számára (nem csak romák) próbál, a szeretet ünnepén egy kis fényt vinni a mindennapok sivársága mellé. Kulturális program keretében, melyen neves sztárvendégek mellett amatőr művészeti csoportok szórakoztatják a településenként egybegyűlteket, mintegy 4000 ember (100 család) számára nyújt segítséget élelmiszer, illetve ruhacsomaggal. Ezen túl a legjobban tanuló gyermekeket egy-egy számítógéppel ajándékozza meg.

„*Segítő Kéz Integratív Hálózat*” című projektük 17.020.000 Ft támogatást kapott, ezzel a programmal a társadalmi befogadást szeretnék elősegíteni a szociális területen dolgozó szakemberek és önkéntesek képzésével.

A **Szociális és Munkaügyi Minisztérium**, *Telepszerű környezetben élők életkörülményeinek javítása* című pályázatában Sátoraljaújhelyen konzorciumi partnerként, Sajóhidvégen pedig lebonyolítóként vett részt, melyre 43.100.000 forintot nyertek.

- *Sátoraljaújhely*: 63 házban víz - szennyvíz - mellékhelyiség kiépítése valósult meg
- *Sajóhídvég*: Szociális munkások alkalmazása mellett, a romákkal és a családtámogatási irodával, illetve a polgármesteri hivattal szorosán együttműködve valósítottuk meg a programot: 4 putri felszámolása, a családok számára használt lakások vétele és felújítása, 24 lakásban víz - szennyvíz - mellékhelyiség kiépítése történt.

Jogvédelem: Szervezetünk számos esetben lépett fel diszkriminációs esetekben, a megyében főleg kilakoltatások során. De számos ügyben felléptünk önkormányzatokkal szemben is. Az egyenlő bánásmód hivatala szervezetünket meghívta magához egy elbeszélgetésre, ahol tapasztalatokat cseréltünk (ez évben szervezetünk polgárjogi díjat kapott). Terveink között szerepel egy megyei jogvédő hálózat kiépítése, melyben a megyében lévő kisebbségi önkormányzatokat és civil szervezeteket segítenénk munkájukban, valamint pályázatokat írunk nekik. Szeretnénk minél több pályázati lehetőséget megragadni, hiszen csak így tudjuk terveinket megvalósítani.

Oktatás: Partnerként részt vettünk a sátoraljaújhelyi tanoda munkájában, ahol hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkoztunk és a továbbtanulásukat segítettük elő. A helyi általános iskolában elértük, hogy roma pedagógus asszisztentst vegyenek föl.

Roma Education Fund által kiírt „Iskola Mindenkié” című elnyert pályázat, mely keretében a Halmozottan Hátrányos Helyzetű tanulók negatív diszkriminációja ellen lépett fel a szervezetünk Borsod - Abaúj - Zemplén megye területén. „A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény rendelkezései alapján (66. § (2) bek.) a kötelező felvételt biztosító iskolák tekintetében a fenntartónak a felvételi körzeteket úgy kell kijelölni, hogy ha a településen több általános iskola működik, az egymással határos felvételi körzetekben a halmozottan hátrányos helyzetű (hhh) tanulóknak az adott körzetben felvehető összes tanköteles tanulóhoz viszonyított aránya az egyes körzetekben egymáshoz viszonyítva legfeljebb 25%-ban térjen el.”

Kultúra: Megyei kulturális napot szerveztünk Miskolcon (már hagyománnyá vált), ahol tíz település mutathatta be hagyományait és kultúráját, a rendezvényt közel kétezren látogatták meg. Szervezetünk a megyében romanapok szervezésében vesz részt, ahol lehetőségeket biztosítunk az amatőr együtteseknek.

A **Megyei Munkaügyi Központtal** 32 roma referenst helyeztek el a kirendeltségeken, akik hátrányos helyzetű embereknek szerveznek képzéseket. Közéleti képzések kezdeményezői is, az **ELTE Jogi Klinikájával** közösen szervezett jogi asszisztens képzést, mely a B-A-Z Megyei Munkaügyi Központtal szervezett átképzési program volt, 15 fő aktivista számára.

HEFOP-2.2.1-06/1 „Segítő Kéz Integratív Hálózat” című projektünkben a társadalmi befogadást szeretnénk, szerettük volna elősegíteni a szociális területen dolgozó szakemberek és önkéntesek képzésével.

A szervezet mindennapi munkája során folyamatosan olyan nehézségekbe ütközött,

ami nem az esetleges többségi társadalomba való ütközésről szólt, hanem arról, hogy a roma vezetők nem voltak azon tudás birtokában, ami lehetővé tette volna számukra, hogy igazán hatékonyan tegyenek a saját sorsukért. Illetve, hogy azok a nem roma emberek, akik a kisebbségi, illetve hátrányos helyzetű lakossággal vannak kapcsolatban (lássuk be ez nagyon sok esetben egy és ugyanaz), ugyanilyen hiányossággal küzdenek. Ezen nehézségek miatt a szervezet önerejéből, és természetesen egy idő után pályázat keresésével kifejezetten az ilyen célokra való összpontosítással kereste a lehetőségeket.

2006 januárjában jelent meg a felhívás:

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium Humánerőforrás-fejlesztés Operatív Program Irányító Hatósága (HEFOP IH) pályázatot hirdet

„A társadalmi befogadás elősegítése a szociális területen dolgozó szakemberek képzésével”

Szervezetünk természetesen azonnal meglátta benne azt a lehetőséget, amire már várt. A kiírás elég tág lehetőséget kínált, ezért először is el kellett dönteni, milyen tantárgyak, területek azok, amelyek a képzés során, mint fontos ismeretanyag átadásra kerülhetnek. Felvetődött számítógépes ismeretek, pályázatírói tréning, és még sok más is, de végül a kiírásra tekintettel, illetve képző cégekkel való konzultálás és igényfelmérés után a következő 4 tantárgy került be a kurzus képzési sorába: *Európai uniós ismeretek, Vállalkozási ismeretek, Konfliktuskezelés, Munkaerő-piaci ismeretek*

Mi volt a cél?

A cél eredendően nem az volt, hogy a cigány önkormányzatok vezetőit beiskolázzuk, hanem hogy mindenkinek, aki a roma kisebbséggel foglalkozik - vagy az esélyegyenlőséggel - egy képzést nyújtson. Sajnos azt kellett tapasztalnunk, hogy amikor az önkormányzatok megtudták, hogy mit kívánunk csinálni, vagy udvariasan elutasították a benne való részvételt, vagy nem is reagáltak a megkeresésre. (Pedig ebben a megyében nem lehet nem foglalkozni a roma kérdéssel, ezt tudomásul kell vennie minden önkormányzatnak.)

A projekt magvalósításának időtartama maximum 12 hónap lehetett, és mi úgy láttuk, ha azt akarjuk, hogy az átadott ismeretanyagunk legyen ideje elmélyülni, akkor szükséges ez az idő.

Maga a képzés időtartama 10 hónap volt, februártól, novemberig. Az első, illetve utolsó hónapok, a tájékoztatásról, tagtoborzásról, felkészülésről szóltak, illetve a záró beszámoló elkészítéséről és adminisztratív teendők elvégzéséről.

A projektmenedzsment munkájában 1 fő szakmai vezető, 1 fő projektmenedzser és 1 fő adminisztrátor vett részt.

Az első és legfontosabb lépésünk a tájékoztatás volt. Tájékoztattuk, mint már említettem a helyi és a környező önkormányzatokat, szervezeteket, munkaügyi központot. Hangsúlyozni szeretném, nem csak kizárólag roma embereket szerettünk volna látni e képzésen, de mivel roma szervezet nyerte el a pályázatot, a többség úgy gondolta, nem kíván résztvenni, illetve nagyobb érdeklődést mutatni.

Sok képző cég keresett meg bennünket, nagy volt az érdeklődés. A RÉGIO 2002 BT-t választottuk, és a kiírt elvárásoknak és céljainknak megfelelően 900 órás képzési időtartamban állapodtunk meg, ami nagyon jól lefedte a 10 hónapot.

A képzésen résztvevők száma 29 fő volt, 15 férfi és 14 nő. A hallgatóknak nyilatkoznuk kellett, hogy a 4 meghirdetett tárgy közül, melyik az a kettő, amelyiket tanulni szeretnék. Így két csoportra osztottuk a hallgatókat, az 1. csoport résztvevői európai uniós és konfliktuskezelési ismereteket, a 2. csoport tagjai vállalkozási és munkaerő-piaci ismereteket tanulhattak. Úgy láttuk eredményesebbnek, ha a 10 hónapot is megbontjuk, és az első félévben európai uniós és vállalkozási, a második félévben pedig munkaerő-piaci és konfliktuskezelési ismereteket sajátíthatják el. (A csoportbeosztásokat a körbe adott képzési terven nagyon jól láthatják). Heti váltásban voltak a csoportok, illetve a tantárgyak. A tárgyak mindegyikéhez tartozott egy előadás, és az előadáshoz egy tréning, amelynek során még jobban megérthették a tananyagot, a gyakorlati feladatok segítségével.

Természetesen az elején a hallgatók sorában nagy volt az érdeklődés, a lelkesedés, és sajnos ez az idő múlásával mindinkább alábbhagyott. Nagyon nagy munka és energia volt számunkra, hogy ezeket az elkedvetlenedett résztvevőket megtartsuk és ösztönözzük őket arra, hogy mindenképpen csinálják végig, mert az ismeretanyag, amit itt megszereznek az csak az övék lesz. Próbáltunk minden időt megragadni kötetlen beszélgetésekre, és hogy igazán tisztában legyünk érdeklődési körükkel, fejlődésük mértékével, az ütemtervbe beiktattunk különböző pszichológiai, szociálpszichológiai vizsgálatokat, felméréseket, amelyeket név nélkül tölthettek ki. Ezek voltak sorrendben: szükségletfelmérők, tesztbatteria vizsgálatok, attitűdvizsgálatok, amelyből 2 is volt, szocio-ökonómiai vizsgálatok és a végére maradt a hatékonyságvizsgálat. E vizsgálati anyagok összeállítására, illetve megfelelő kiértékelésére egy szakértőt kértünk fel, Szávai Márton személyében. A hallgatók külön élvezték a konfliktuskezelés témaköreit, hiszen itt nagyon sok az életből vett gyakorlati példák, szituációs feladatokon keresztül igazán könnyedén ment az elsajátítás. Itt gyakorolhattak állásinterjúra, írhattak motivációs levelet, önéletrajzot, megtanulhatták, hogyan kell megjeleníteni egy állás interjúban, mennyire fontos a testbeszéd. Ezeknek az ismereteknek a birtokában nemcsak saját maguknak kedveznek, de át is adhatják, sok mindenki segítségére lehetnek. Ugyanilyen sikert aratott, amikor egy pályázatot írhattak meg, igaz, ez nem volt betervezve, de a fontossága miatt szükség volt rá.

Fontosnak tartottuk, hogy kimozduljunk, és a képzések ne csak egy helyen legyenek, hanem a megye néhány településeit is bejárjuk, vándorkonferencia néven szerepel az ütemtervben. Összesen 6 helyszín volt: Sátoraljaújhelyen, Edelényben, Miskolcon, Encsen, Ózdon és Mezőkövesden. Így a hallgatókat hazai terepen is meglátogattuk, aminek nagyon örültek és igazán jó beszélgetések alakultak ki. Minden helyszínen volt előadó, adott témával, és volt alkalmuk megkeresni és meghívni a települések és környékük önkormányzatait, az ott működő szervezeteket.

A projekttel kapcsolatosan szakmai kiadványt is megjelentettünk, összesen 4 számban. Negyedévenként jelent meg, és mindig a magunk mögött hagyott aktuális időszakot ölelte át.

A projektmenedzsment időszakosan összeült és megbeszélte a tennivalókat, illetve értékelte az elmúlt időszakot, amelyet az ütemtervbe konzultáció néven iktattunk be. Természetesen voltak nehézségek, olyan események, amelyek nem voltak betervezve, és ezek főleg anyagi eredetű problémák voltak. Az első forráslehívás elhúzódott, nehezen tudtuk tartani a tervet, végül hitelt is kellett igényelnünk, illetve 1 hónap nyári szünetet is be kellett iktatnunk, hogy anyagilag rendeződjünk, és folytatni tudjuk.

Ahogy látják az ütemtervből, az utolsó decemberi hónapra terveztük be az integratív hálózat jogi személyiségének bejegyzését. E hálózat létrehozásának fontossága már elég rég megfogalmazódott bennünk. Ez egy olyan hálózat lenne, amely segítséget nyújtana a megfelelő szakemberek rendelkezésre állásával, pályázat írásában esetleg lebonyolításában, szervezési feladatokban, tanácsadó, felvilágosítást nyújtó szolgáltatást is végezne. Úgy gondoljuk, ez fontos lenne, főleg a 2007-2013-as időszak között, hogy minden kisebbségi önkormányzat, illetve különböző önszerveződések is megfelelő eséllyel pályázhassanak, hisz e térség egyetlen esélyének mondható, hogy a leszakadó rétegek, területek fel tudjanak zárkózni, illetve javítani tudjanak életviszonyaikon. E hálózat alapítótagjai a hallgatók soraiból kerültek ki 13 fővel. Mivel anyagi vonzata is van egy ilyen hálózat létrehozásának, fenntartásának, emberek alkalmazásának, ezért megfelelőnek találtuk a szociális szövetkezetek létrehozására kiírt pályázatot megpályázni, így még a pályázat beadási szakaszában tartunk.

CIGÁNYOK ÉS MAGYAROK

Hárman mennek az úton egymás mögött két-két lépésnyire: egy férfi, egy gyermek és egy asszony. Menet közben hátra-hátra fordulva beszélgetnek, de a sorrendet és a távolságot következetesen megtartják. Egy cigány család. Amikor 35 évvel ezelőtt püspököm kinevezett plébánosnak Körömbe, egy Miskolctól 25 kilométerre lévő 1100 lakosú faluba, mosolyogtam rajtuk. Később megértettem az ősi szokás eredetét: vándorlás közben a vadonban a férfiak mentek elöl, és biztosították a családot, a nők hátulról védtek a gyermekeket. Így indult el Indiából évszázadokkal ezelőtt egy-egy 25-30 fős nagycsalád nyugat felé. Egy faluhoz érve engedélyt kértek a bírótól - régen így nevezték nálunk a falu elöljáróját - a letelepedésre a faluszéli legelőn. Elcserélték a helybeliekkel a vándorlás közben gyűjtött gombát, erdei gyümölcsöt, vesszőből font kosarat, fából kivájt teknőt lisztre, babra, szalonnára. A nők tenyéréből és kivetett kártyából jósoltak a falusi asszonyoknak, a férfiak alkalmi munkát végeztek. Ők készítették el törekkkel összegyúrt agyagból a házépítéshez szükséges vályogtéglát. A falusi házakat 50-100 évenként újjá kellett építeni, mert a tűz vagy az árvíz elpusztította. A házakat náddal vagy szalmával fedték. Ha az egyik kigyulladt, egy egész házsor vagy a fél falu leégett. Ilyenkor néhány cigány család oda költözött és magának is épített egy körülbelül 3 x 3 méteres házikót: putrit - a szó szanszkrit nyelven házat jelent - egy ajtóval és egy ablakkal. A század közepéig a magyar falvak képehez hozzátartozott a falu szélén lévő agyagbánya és mellette a cigánytelep.

A tehetségesebbek a városba mentek. Megtanultak játszani az itteni hangszereken és a vendéglőkben, házi mulatságokon muzsikáltak. Így nagyon éles társadalmi és kulturális különbségek jöttek létre az „úri cigányok” és a „teknővájók” között. Külön kasztot képeztek a lókupecsek és a szegkövácok.

Magyarországtól nyugatra nem igen mehettek, mert ott már a középkorban minden föld magántulajdonba került, s a kóborlást halállal, vagy gályarabsággal büntették. De nálunk a legelő, az erdők és a legelők közötti földutak köztulajdonban voltak, és szabad volt rőzsét, gombát gyűjtögetni.

Évszázadokon át így élt egymás mellett szimbiozisban a magyar és a cigány lakosság, megőrizve saját nyelvüket, kultúrájukat. A második világháború utáni nagyarányú út-, gyár-, és házépítéshez a félig gépesített ipar igen sok segéd munkást igényelt. Ezek jelentős része a cigányok közül került ki. Ezek a férfiak a távolban dolgoztak, csak fizetéskor - hetente, vagy kéthetente - jöttek haza a hétvégére. Ilyenkor az egész család ünnepelt zenével, tánccal, borral, pálinkával. Hiszen az ünnephez hozzátartozik az eksztázis. (Lásd a kánai menyegzőt a Bibliában: Micsoda botrány! A bor elfogyott és még mindenki józan!)

A modern életbe való bekapcsolódás, a hosszú távollét a családtól vegyes hatással járt. Aki megtanult bánni a pénzzel, a magyarokéhoz hasonló házat épített, gyermekeit

iskolába járatta. Akinek ez nem sikerült, alkoholista lett és maradt a putriban. A század végén megindult automatizálás feleslegessé tette a szakképzetlen kézi munkásokat. Ráadásul a cigányok zömmel az ország keleti részén laknak, a kommunizmus utáni gyárépítések pedig javarészt az ország nyugati részén történnek, ahol fejlettebb az infrastruktúra. A falunkban a cigányok 95 százaléka munkanélküli.

Másik alaprobléma, hogy az életszínvonal emelkedésével és az egészségügy javulásával együtt járt a népességrobbanás. Falumban a század elején négy-öt cigány család lakott, ma a lakosság kétharmada, a gyermekek 90 százaléka cigány. (A magyar lakosságnál kétgyermekes a családmódel, és a fiatalok a városba áramlanak.) Kicsiben megéljük a harmadik világ problémáit. A közös iskola és munka ellenére a magyar és a cigány társadalom még élesen elkülönül. A vegyes házasság rendkívül ritka, s azt a magyar rokonság szégyennek tekinti. Az életszínvonal emelkedése után még be kell következni a kulturális színvonal nivellálódásának, s csak ez után következik a harmadik szakasz: a társadalmi különbségek, az előítéletek fokozatos eltűnése, s a vegyes házasságok számának növekedése. Ez több generációs, de történelmi léptékkal mérve nagyon gyors folyamat. Kétszáz év múlva olyanfajta különbség lesz Magyarország nyugati és keleti része között, mint manapság Olaszország északi és déli része között. Keleten sötétebb lesz a bőr- és hajszín, több lesz a gyerek, színesebb a folklór és az emberek érzelmi élete.

Ez a folyamat súlyos szociális problémákkal jár együtt: növekszik a bűnözés, az alkoholizmus, s már kopogtat az ajtón a kábítószer. (Jelenleg még csak tranzit ország vagyunk.)

Ezért olyan fontos a cigányok kulturális színvonalának emelése. Az új óvodát három nyári építőtáborban az aalsti (Belgium) katolikus ipariskola volt növendékei építették föl, akik együtt dolgoztak az itteni cigány fiatalokkal. Ezeknek a kapcsolatoknak az anyagi segítségénél nagyobb jelentősége, hogy a belga fiatalok viselkedése segített ellensúlyozni azt a rombolást, amit a tévé amerikai filmjei okoznak hagyományos erkölceik lerombolásával és a konzumista társadalom eszményeinek elültetésével.

A viselkedési normák a gyermekkorban rögződnek. Ezért rendeztünk be egy falusi házat, ahol a cigány gyermekek gondozók irányításával hétvégeken és nyári szünidőben családi otthont játszanak. Itt tudják megtanulni a sütést, főzést, takarítást, virágoskert-gondozást, amit sem odahaza, sem az iskolában nem látnak a felnőttektől. A foglalkozásokat kiegészítik a kirándulások és a nyári táborok.

Borsodbótai Cigány Kisebbségi Önkormányzat

Előzmények:

- 1995-ben alakult az első képviselő testület
- Az akkor megfogalmazott célok nem túl sokat változtak, hanem inkább bővültek, a helyi igényeknek megfelelően

Célok, feladatok:

- Borsodbóta Ózd térségi település, így a **munkanélküliség** a községben is igen jelentős. Az alacsony iskolai végzettség miatt elsősorban a cigány származásúakat érinti.
- Partnereinkkel közös képzési és foglalkoztatási programokat valósítottunk meg.
- Községünk 970 fős település, melyből kb. 47% cigány származású. A fentiekben már említett munkanélküliség felméréseink alapján az alacsony iskolai végzettségre is visszavezethető, ezért célunk, és feladatunknak érezzük a **képzési** és átképzési lehetőségek felkutatását, figyelemmel kísérjük a cigánygyerekek iskolai nevelését, oktatását.
- Településünk a Lázbérci Víztározótól 5 km-re helyezkedik el, így a **környezetvédelmet** kiemelt fontossággal kezeljük. Ennek érdekében térségi (Sáta, Csernely, Nekézseny, Borsodbóta) felvilágosító rendezvénysorozatot is szerveztünk.
- **Kultúra, néphagyomány, kisebbségi népismeret** területén szükségesnek tartjuk, hogy gyermekeink mélységében megismerkedjenek e területekkel.
- Táborok keretében ismertetjük meg őket a cigányság népismeretével, cigány írók és festők műveivel, anekdotákkal, régi néphagyományainkkal, történelmünk bizonyos részleteivel.
- **Szabadidő hasznos eltöltése** területén a Soros Alapítvány és a Hálózat a Demokráciáért Programiroda támogatásával valósítottunk meg programokat.
- A helyi fiatalok öntevékeny csoportjának segítójeként a DIA-programok koordinálásában is részt veszünk.
- 1998-tól a helyi általános iskolával elkészítettük a NAT előírásainak megfelelően a Cigány Népismereti Programot, melyet azóta is integráltan oktatunk 1-8. évfolyamokon.

Partnereink

- Borsodbóta község Önkormányzata
- Borsodbótai Önkéntes Tűzoltó-, Településszépítő-, Környezetvédő-, és Foglalkoztatást Elősegítő Egyesület
- Körzeti Általános Iskola Borsodbóta
- Munkaügyi Központ
- ÉRÁK
- ÉMME
- Borsodbótáért Közalapítvány
- Napköziotthonos Óvoda
- Sáta és Uppony községek Önkormányzatai
- Sáta község Cigány Kisebbségi Önkormányzata

Küzdelem a munka világából történő kirekesztődés ellen

Partnerség vezetője: Borsodbótai Ötte Egyesület

További partnerek:

- Borsodbóta község Önkormányzata
- Sáta község Önkormányzata
- Cigány Kisebbségi Önkormányzat Sáta
- BAZ Megyei Munkaügyi Központ Miskolc
- Graf-Get Kft. Győr

A program célja:

- Borsodbóta és Sáta községben élő hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatása, képzése, a munka világába történő beilleszkedése, életkörülményeinek javítása.
- A menedzsmentben a Cigány Kisebbségi Önkormányzat konzorciumi tagként célcsoport-referensi feladatot látott el.

A projekt eredményei:

- 50 fő szakirányú képzése, 8,5 hónapos foglalkoztatása
- Házi szociális ellátórendszer működtetése
- Borsodbóta-Sáta községekben parkosítás
- Erdőtelepítés, erdőművelés
- Bóta patakmedrének rendezése, burkolása 120 fm hosszúságban

Nők munkaerőpiacra való visszatérésének ösztönzése

Partnerség vezetője: Borsodbótai Ötte Egyesület

További partnerek:

- Borsodbóta község Önkormányzata
- Sáta község Önkormányzata

A program célja:

- Nők munkaerő-piaci esélyeinek növelése, képzésbe történő bevonása, a munkaerőpiacon történő elhelyezkedésüknek segítése.
- A menedzsmentben a Cigány Kisebbségi Önkormányzat konzorciumi tagként esélyegyenlőségi koordinátori feladatot látott el.

A projekt eredményei:

- 154 munkanélküli nő felkeresését követően 24 nő került a programba, akik részére személyre szabott többcélú képzést valósítottunk meg (minden célcsoport tag részére munkaerő-piaci és számítástechnikai alapképzést szerveztünk)
- 24 nő vett részt betanított szerelő képzésben
- 10 fő szerzett OKJ-s varrómunkás bizonyítványt
- Az elhelyezkedni nem tudók részére szociális kisegítő képzést szerveztünk
- A projekt befejezésekor munkához jutott nők száma: 16 fő

E- tanulási program

A partnerség vezetője: Cigány Kisebbségi Önkormányzat

További partnerek:

- Borsodbóta Község Önkormányzata
- MCF Borsodbótai Szervezete
- Graf-Get Kft. Győr

A program célja:

- Hátrányos helyzetű és/vagy roma gyerekeket tanító pedagógusok felkészítése az e-tanulás módszertanának technikai követelményeire

A projekt eredményei:

- A nevelők elsajátították az e-tanulási program alapjait, az e-tanulás módszertanát, mérését
- Új segédanyag készült a program gyakorlati elemeinek beépítésével
- Az e-tanulási programmal tanuló diákok iskolai eredményei javultak (1 egész jeggyel)
- Szívesebben vesznek részt az órákon, a tanítás utáni tehetséggondozó és felzárkóztató programokon

További cél és feladat, újabb és újabb programokban való együttműködés.